

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Johdanto

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esitysluonnoksessa ehdotetaan useita muutoksia rikoslakiin sekä muuhun lainsäädäntöön.

Rikoslain ympäristörikoksia koskevaan 48 lukuun sisältyviin ympäristön turmelemista ja luonnonsuojelurikosta koskeviin säännöksiin ehdotetaan useita muutoksia, joilla säädettäisiin rangaistavaksi uusia tekotapoja tai täsmennettäisiin voimassa olevia säännöksiä. Ympäristörikkomusta koskevaan pykälään lisättäisiin tiettyjen uusien ehdotettavien rikosten lievää tekotapaa koskeva säännös. Tuottamuksellista ympäristön turmelemista koskevaan pykälään tehtäisiin muista ehdotettavista muutoksista aiheutuvat tekniset korjaukset.

Lisäksi rikoslain 48 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset jäterikoksesta, törkeästä jäterikoksesta, ilmakehän heikentämisestä, törkeästä ilmakehän heikentämisestä, ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikoksesta, törkeästä ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikoksesta, vieraslajirikoksesta ja ympäristön tuhoamisesta. Luonnonvararikoksia koskevaan rikoslain 48 a lukuun lisättäisiin puolestaan uudet metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevat säännökset.

Rikoslain 48 ja 48 a lukuihin ehdotetaan lisäksi säädettäväksi soveltamisalasäännös, jonka mukaisesti ilman lupaa toimimiseen rinnastettaisiin mainituissa luvuissa toimiminen sellaisen toimivaltaisen viranomaisen myöntämän luvan nojalla, jota haettaessa lupaviranomaista on erehdytetty luvan myöntämisen kannalta olennaisista seikoista, lahjottu tai pakotettu, taikka sellaisen luvan nojalla, joka ilmeisellä ja olennaisella tavalla rikkoo asiaankuuluvia aineellisoikeudellisia vaatimuksia.

Myös rikoslain muihin lukuihin sisältyviä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevia rangaistussäännöksiä täydennettäisiin johtuen ehdotuksesta säätää ympäristön tuhoaminen rangaistavaksi. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevan säännöksen muuttamisen johdosta tehtäisiin tarvittavat muutokset eräisiin muihin rikoslain säännöksiin.

Ehdotettavia uusia rangaistussäännöksiä koskevien muutosten johdosta säädettäisiin myös tarvittavat muutokset rikoslain 8 luvun 1 §:n säännökseen, joka koskee syyteoikeuden vanhentumista, sekä ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehtyä ympäristörikosta

koskevaan rikoslain 48 luvun 10 §:ään.

Oikeushenkilöille määrättävän yhteisösakon rangaistusasteikkoa, josta säädetään rikoslain 9 luvun 5 §:ssä, muutettaisiin siten, että yleiseksi asteikoksi säädettäisiin vähintään 2 000 ja enintään 3 000 000 euroa ja erityiseksi, erittäin suuria oikeushenkilöitä koskevaksi asteikoksi vähintään 15 000 ja enintään 40 000 000 euroa, kuitenkin enintään viisi prosenttia oikeushenkilön maailmanlaajuisesta liikevaihdosta tai muusta vastaavasta tuotosta yhteisösakon määräämistä edeltäneellä tilikaudella. Mainitusta ehdotuksesta johtuen rikoslain 46 luvun 13 §:ään sisältyvät säännökset pakoterikoksia koskevasta erityisestä yhteisösakon asteikosta kumottaisiin. Oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi ehdotettaviin uusiin rikoksiin.

Eräitä pakkokeinolain ja poliisilain sekä kansalaisuuslain, rajavartiolain, Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain ja Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi johtuen muutoksista rikoslain rangaistussäätelyyn.

Laissa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista sekä laissa vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista ehdotetaan säädettäväksi, että ehdotettavia törkeää jäterikosta, törkeää ilmakehän heikentämistä, törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja ympäristön tuhoamista koskevat lainvoimaiset tuomiot johtaisivat kyseisissä laeissa tarkoitetulla tavalla poissulkemiseen tarjouskilpailusta. Johtuen EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteista ja siitä, että ehdotetaan uutta metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevia rangaistussäännöksiä rikoslakiin, lakiin EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka koskee määräaikaista tarjouskilpailusta poissulkemista törkeää metsäkatorikosta koskevan lainvoimaisen tuomion perusteella. Mainittujen ehdotusten johdosta ehdotetaan muutettavaksi myös rikosrekisterilakia.

Lakiin EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista ehdotetaan lisäksi eräitä muitakin muutoksia, jotka aiheutuvat EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteista ja siitä, että ehdotetaan uutta metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevia rangaistussäännöksiä rikoslakiin.

Merenkulun ympäristösuojelulakiin, luonnonsuojelulakiin ja vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettuun lakiin ehdotetaan säädettäväksi eräät ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanon valmistelun yhteydessä tarpeellisiksi havaitut muutokset.

Lisäksi ehdotetaan rikoslain muuttamisen johdosta tarvittavien muutosten tekemistä tiettyihin muihin ympäristöalan säädöksiin. Nämä muutokset koskisivat viittaussäännöksiä rikoslain rangaistussäännöksiin.

Tausta

Esityksen valmistelu perustuu huhtikuussa 2024 hyväksytyyn Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2024/1203 ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivien 2008/99/EY ja 2009/123/EY korvaamisesta (jäljempänä ympäristörikosdirektiivi), jonka kansallisen täytäntöönpanon määräaika on 21.5.2026.

Oikeusministeriö asetti 21.5.2024 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida, mitä lainsäädäntömuutoksia ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpano edellyttäisi ja valmistella

tämän perusteella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Lisäksi työryhmän tehtävänä oli arvioida, miten direktiiviin sisältyvät, oikeushenkilölle määrättävää sakkoa koskevat velvoitteet olisi mahdollista toteuttaa rikoslain 9 luvun sääntelyä muuttamalla, mukaan lukien yhteisöosakon asteikon muuttaminen yleisesti liikevaihtoon perustuvaksi. Työryhmän tuli arvioida myös muutosten pääasialliset vaikutukset. Työryhmän mietintö oli laadittava hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 21.5.2024–31.5.2025. Työryhmän toimikautta pidennettiin toukokuussa 2025 31.10.2025 saakka.

Työryhmän työ valmistui 5.11.2025. Mietintö oli muilta osin yksimielinen, mutta siihen sisältyi maa- ja metsätalousministeriön eriävä mielipide, joka koski oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista perusmuotoiseen metsästysrikokseen.

Työryhmän valmisteleman esitysluonnoksen pohjalta valmistelua jatkettiin oikeusministeriössä. Lausuntoa pyydetään jatkovalmistellusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Tavoitteet

Esityksen mukaisilla lainsäädäntömuutoksilla pyrittäisiin vahvistamaan ympäristön suojelua ja tehostamaan aineellisen ympäristölainsäädännön noudattamista. Esityksen mukaisten lainsäädäntömuutosten myötä saatettaisiin Suomen lainsäädäntö vastaamaan ympäristörikosdirektiivin velvoitteita.

Vastausohjeet vastaanottajille

Kuka tahansa voi antaa lausunnon.

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi oikeusministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan mahdollisuuksien mukaan lausuntopyynnön lopussa esitettyjen väliotsikoiden mukaisesti.

Lausunto pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla lausuntopyyntöön lausuntopalvelun kautta. Ohjeet palveluun rekisteröitymiseksi ja palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelun sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet (käyttäjätuki: lausuntopalvelu.om(at)gov.fi). Ministeriöiden tulee lisäksi tallentaa lausuntopalvelussa antamansa lausunto VAHVA-asianhallintajärjestelmään asialle VN/10831/2024.

Jos lausuntoa ei ole mahdollista antaa lausuntopalvelussa, lausunto voidaan vaihtoehtoisesti toimittaa ministeriön kirjaamoon sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo.om(at)gov.fi tai postitse osoitteeseen Oikeusministeriö, PL 25, 00023 Valtioneuvosto. Kirjaamoon toimitetussa lausunnossa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/10831/2024. Lisäksi kirjaamoon toimitettu lausunto pyydetään lähettämään esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona Word- tai PDF-muodossa, jotta lausuntoasiakirja ei sisällä tarpeettomia henkilötietoja, kuten yksityishenkilön sähköpostiosoitetta.

Kaikki annetut lausunnot ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lausunnot julkaistaan hankkeen julkisilla hankesivuilla (valtioneuvosto.fi/hankkeet, tunnus OM034:00/2024. Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasyistä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää

esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa.

Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunto pyydetään antamaan viimeistään 31.3.2026.

Valmistelijat

Lainsäädäntöneuvos Leena Mäkipää, p. 029 515 0082, leena.makipaa@gov.fi

Linkit

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM034:00/2024> - Ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskeva hanke Hankeikkunassa

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM034:00/2024> - Projektet Genomförande av miljöbrottsdirektivet på Projektportalen

Liitteet:

[HE luonnos laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.docx](#) - Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

[RP utkast med förslag till lag om än av strafflagen och till vissa lagar som har samband med den.docx](#) - Propositionens huvudsakliga innehåll och lagförslag på svenska

Jakelu:

Ahvenanmaan maakunnan hallitus
Akava r.y.
Apulaisprofessori Heikki Kallio – Itä-Suomen yliopisto
Apulaisprofessori Tatu Hyttinen – Turun yliopisto
Arktisen Lapin ympäristönsuojelu
Associate Professor i straff- och processrätt Heli Korkka-Knuts – Åbo
Akademi
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Elinkeinoelämän keskusliitto EK r.y.

Etelä-Suomen syyttäjäalue
Finanssiala r.y.
Finanssivalvonta
Greenpeace Suomi
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Itä-Suomen hovioikeus
Julkiset Oikeusavustajat r.y.
Juristiliitto – Juristförbundet
Kaakkois-Suomen elinvoimakeskus
Kainuun kärjäoikeus
Keskusrikospoliisi
Korkein oikeus (varataan tilaisuus antaa lausunto)
Lapin kärjäoikeus
Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Lounais-Suomen poliisilaitos
Luonnonvarakeskus
Lupa- ja valvontavirasto
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat r.y.
Länsi-Suomen syyttäjäalue
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus
Maa- ja metsätalousministeriö
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö MTK r.y.
Natur och Miljö
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeuspoliittinen yhdistys - Rättspolitiska föreningen - Demla r.y.
Oikeusrekisterikeskus
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Pirkanmaan kärjäoikeus
Pohjois-Suomen elinvoimakeskus
Pohjois-Suomen syyttäjäalue
Poliisiammattikorkeakoulu
Poliisihallitus
Professori Anne Kumpula – Turun yliopisto
Professori Elina Pirjatanniemi – Åbo Akademi
Professori emeritus Matti Tolvanen
Professori Ida Koivisto – Helsingin yliopisto
Professori Kimmo Nuotio – Helsingin yliopisto
Professori Minna Kimpimäki – Lapin yliopisto
Professori Sakari Melander – Helsingin yliopisto
Professori Veikko Vahtera – Tampereen yliopisto
Puolustusministeriö
Puolustusvoimat
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamuslaitos
Ruokavirasto
Saamelaiskäräjät
Savonlinnan kaupunki, ympäristönsuojelupalvelut
Sisäministeriö
Sisä-Suomen poliisilaitos

Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.
Suomen Asianajajat
Suomen Kuntaliitto r.y. (ml. Julkisten hankintojen neuvontayksikkö)
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen luontopaneeli
Suomen Metsästäjäliitto r.y.
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto r.y.
Suomen riistakeskus
Suomen Syyttäjähdistys r.y.
Suomen Tuomariliitto r.y.
Suomen Varustamot r.y.
Suomen yhtiöoikeusyhdistys r.y.
Suomen ympäristökeskus SYKE
Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura r.y.
Suomen Yrittäjät r.y.
Säteilyturvakeskus
Säätiöt ja rahastot r.y.
Tampereen kaupunki, ympäristönsuojeluyksikkö
Tilastokeskus
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK r.y.
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoministeriö
Vaasan hovioikeus
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö
WWF Suomi
Väylävirasto
Ympäristöministeriö

Väliotsikot

Yleiset huomiot mietinnöstä ja siihen sisältyvistä ehdotuksista sekä ympäristörikosdirektiivin velvoitteiden täytäntöönpanosta

Huomiot syyteoikeuden vanhentumista koskevista ehdotuksista (rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentti)

Huomiot rikoslain 9 luvun 5 §:ään ehdotettavista, yhteisösakon asteikkoa koskevista muutosehdotuksista sekä ehdotuksista pakoterikoksia koskevan yhteisösakon asteikon osalta (rikoslain 46 luvun 13 §)

Huomiot törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskeviin pykäliin ehdotettavista muutoksista (rikoslain 15 luvun 10 § ja 34 a luvun 1 §) sekä niihin liittyvistä muutosehdotuksista (rikoslain 1 luvun 7 § ja 34 a luvun 15 §)

Huomiot ympäristön turmelemista koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 1 §) ehdotettavista muutoksista

- a) 1 momentti
- b) 2 momentti
- c) 3 momentti
- d) ehdotettava uusi 4 momentti

Huomiot ympäristörikkomusta ja tuottamuksellista ympäristön turmelemista koskeviin pykäliin (rikoslain 48 luvun 3 ja 4 §) ehdotettavista muutoksista

Huomiot ehdotettavista uusista jäterikosta ja törkeää jäterikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 a ja 4 b §:t)

Huomiot ehdotettavista uusista ilmakehän heikentämisestä ja törkeää ilmakehän heikentämisestä koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 c ja 4 d §:t)

Huomiot ehdotettavista uusista ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 e ja 4 f §:t)

Huomiot ehdotettavasta uudesta vieraslajirikosta koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 4 g §)

Huomiot luonnonsuojelurikosta koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 5 §) ehdotettavista muutoksista

Huomiot ehdotettavasta uudesta ympäristön tuhoamista koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 5 b §)

Huomiot ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehtyä ympäristörikosta koskevaan pykälään ehdotettavista muutoksista (rikoslain 48 luvun 10 §)

Huomiot rikoslain 48 ja 48 a lukuun ehdotettavista uusista soveltamisalasäännöksistä, jotka koskevat tietyissä tilanteissa luvan nojalla toimimisen rinnastamista ilman lupaa toimimiseen (rikoslain 48 luvun 7 a § ja 48 a luvun 4 b §)

Huomiot ehdotettavista uusista metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 a luvun uudet 3 c ja 3 d §:t) sekä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan rikoslain 48 a luvun 6 a §:ään ehdotettavista muutoksista

Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot kansalaisuuslakiin, rajavartiolaitoslakiin ja Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot rikosrekisterilakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot merenkulun ympäristönsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot luonnonsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettuun lakiin ehdot

Huomiot EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

Huomiot muista ehdotettavista lainsäädäntömuutoksista

Huomiot ympäristörikosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

Huomiot muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevasta arvioinnista

Huomiot suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevasta jaksosta

Muut huomiot

Matikkala Jussi
Oikeusministeriö

Mäkipää Leena
Oikeusministeriö